

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Velikom vijeću, u predmetu broj **AP 1638/17**, rješavajući apelacije **Bogdane Tomović i Gordane Gvozdinović**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 57. stav (2) tačka b), člana 59. st. (1) i (2) i člana 74. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine – prečišćeni tekst („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ broj 94/14), u sastavu:

Mirsad Ćeman, predsjednik

Mato Tadić, potpredsjednik

Zlatko M. Knežević, potpredsjednik

Valerija Galić, sutkinja

Miodrag Simović, sudija

Seada Palavrić, sutkinja

na sjednici održanoj 17. januara 2018. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Usvaja se apelacija **Bogdane Tomović** i **Gordane Gvozdrenović**.

Utvrđuje se povreda prava na zabranu podvrgavanja nehumanom postupku iz člana II/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 3. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Nalaže se Tužilaštvu Bosne i Hercegovine da bez daljnjih odgađanja preduzme mjere s ciljem odlučivanja o pritužbama apelantica protiv naredbe o obustavljanju istrage od 17. januara 2012. godine u predmetu broj T20 0 KTRZ 0001145 06, u skladu sa članom II/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine i članom 3. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Nalaže se Vijeću ministara Bosne i Hercegovine da, u skladu sa članom 74. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, apelanticama **Bogdani Tomović** i **Gordani Gvozdrenović** u roku od tri mjeseca od dostavljanja ove odluke isplati iznos od po 1.000,00 KM na ime naknade nematerijalne štete zbog kršenja prava iz člana II/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 3. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda uz obavezu da nakon isteka tog roka plati apelanticama **Bogdani Tomović** i **Gordani Gvozdrenović** zakonsku zateznu kamatu na eventualno neisplaćeni iznos ili dio iznosa naknade određene ovom odlukom.

Nalaže se Tužilaštvu Bosne i Hercegovine i Vijeću ministara Bosne i Hercegovine da, u skladu sa članom 72. stav (5) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, u roku od tri mjeseca od dana

dostavljanja ove odluke obavijeste Ustavni sud Bosne i Hercegovine o preduzetim mjerama s ciljem izvršenja ove odluke.

Odluku objaviti u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine“, „Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine“, „Službenom glasniku Republike Srpske“ i „Službenom glasniku Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine“.

OBRAZLOŽENJE

I. Uvod

1. Bogdana Tomović (u daljnjem tekstu: apelantica Tomović) iz Han-Pijeska, koju zastupa Milan Romanić, advokat iz Banje Luke, podnijela je 26. aprila 2017. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) zbog neokončanja istrage u predmetu Tužilaštva Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Tužilaštvo BiH) broj T20 0 KTRZ 0001145 06. Apelacija je registrirana pod brojem *AP 1638/17*.
2. Zbog neokončanja istrage u istom predmetu Tužilaštva BiH apelaciju je 5. maja 2017. godine podnijela i Gordana Gvozdenović (u daljnjem tekstu: apelantica Gvozdenović), koju također zastupa advokat Milan Romanić. Apelacija je registrirana pod brojem *AP 1742/17*.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

3. S obzirom na to da su Ustavnom sudu dostavljene dvije apelacije koje se odnose na isti činjenični i pravni osnov, Ustavni sud je, u skladu sa članom 32. stav (1) Pravila Ustavnog suda, donio odluku o spajanju predmeta br. *AP 1638/17* i *AP 1742/17* u kojima će voditi jedan postupak i donijeti jednu odluku pod brojem *AP 1638/17*.
4. Na osnovu člana 23. Pravila Ustavnog suda, od Tužilaštva BiH je zatraženo 10. maja 2017. godine da dostavi odgovor na apelaciju broj *AP 1638/17*, a 19. maja 2017. godine da dostavi odgovor na apelaciju broj *AP 1742/17*.
5. Od Tužilaštva BiH je 8. decembra 2017. godine ponovo zatraženo da dostavi odgovor na apelaciju broj *AP 1742/17*, te da dostavi Ustavnom sudu fotokopiju naredbe o otvaranju istrage od 2. oktobra 2006. godine, naredbe o obustavljanju istrage od 17. januara 2012. godine, te krivične prijave

Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske (u daljnjem tekstu: MUPRS) od 29. maja 1996. godine i 27. aprila 2005. godine, kao i da se eksplicitno izjasni o tome da li apelantice Gvozdrenović i Tomović imaju svojstvo oštećenog lica u predmetu broj T20 0 KTRZ 0001145 06.

6. Tužilaštvo BiH je 19. maja 2017. godine dostavilo odgovor na apelaciju broj *AP 1638/17*, a tražene dokumente i odgovor na apelaciju broj *AP 1742/17* 15. decembra 2017. godine.

III. Činjenično stanje

7. Činjenice predmeta koje proizlaze iz navoda apelacije i dokumenata predloženih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način.
8. Apelantica Tomović je majka Zdravka Tomovića koji je kao vojnik Jugoslavenske narodne armije (u daljnjem tekstu: JNA) ubijen 3. maja 1992. godine u napadu na konvoj JNA u Sarajevu u Dobrovoljačkoj ulici, a apelantica Gvozdrenović je sestra Obrada Gvozdrenovića koji je kao poručnik JNA ubijen 2. maja 1992. godine u Sarajevu na Skenderiji.
9. Dalje, MUPRS, Centar javne bezbjednosti Sarajevo, podnio je 29. maja 1996. godine krivičnu prijavu Osnovnom javnom tužilaštvu Sarajevo protiv većeg broja lica za napad na konvoj JNA u Sarajevu u Dobrovoljačkoj ulici 3. maja 1992. godine zbog postojanja osnova sumnje da su počinili krivično djelo ratni zločin protiv ratnih zarobljenika i ratni zločin protivpravno ubijanje i ranjavanje neprijatelja (čl. 144. i 146. Krivičnog zakona RS).
10. Također, MUPRS, Centar javne bezbjednosti Istočno Sarajevo, podnio je 27. aprila 2005. godine Okružnom tužilaštvu Istočno Sarajevo izvještaj kojim je dopunio krivične prijave od 29. maja 1996. godine proširivši ih, između ostalog, i na događaje od 2. maja 1992. godine.
11. Tužilaštvo BiH je 13. maja 2005. godine zaprimilo predmet Okružnog tužilaštva Istočno Sarajevo s krivičnim prijavama od 29. maja 1996. godine i 27. aprila 2005. godine.
12. Tužilaštvo BiH je 2. oktobra 2006. godine donijelo Naredbu za provođenje istrage broj KT-RZ 168/06 protiv E. G., H. E., Z. B., J. D., J. P., E. Š., D. V., F. M., Dž. T., J. B., R. J., J. K., D. D. i I. H. za napad na konvoj JNA u Sarajevu u Dobrovoljačkoj ulici 3. maja 1992. godine zbog postojanja osnova sumnje da su počinili krivično djelo ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačke a), c) i f), ratni zločin protiv ranjenih i bolesnih iz člana 174. stav 1. tačke a) i b), ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 175. stav 1. tačke a) i b), nezakonito ubijanje i ranjavanje neprijatelja iz člana 177. st. 1. i 2, kršenje zakona i običaja ratovanja iz člana 179. stav 1, sve u vezi sa članom 180. st. 1. i 2. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: KZBiH).

13. Tužilaštvo BiH je 18. januara 2012. godine obavijestilo apelanticu Tomović da je 17. januara 2012. godine donijelo Naredbu o obustavljanju istrage u predmetu broj T20 0 KTRZ 0001145 06 protiv E. G., H. E., Z. B., J. D., J. P., E. Š., D. V., F. M., Dž. T., J. B., R. J., J. K., D. D. i I. H. za napad na konvoj JNA u Sarajevu u Dobrovoljačkoj ulici 3. maja 1992. godine zbog nedostatka dokaza da su navedena lica počinila krivično djelo.
14. Međutim, u obavještenju je dalje navedeno da je tokom istrage Tužilaštvo BiH utvrdilo da sljedeće radnje predstavljaju krivično djelo:
1. ubistva pukovnika dr. Budimira Radulovića, pukovnika Mire Sokića, vojnika Miodraga Đukića, potpukovnika Boška Jovanića, pukovnika Boška Mihajlovića, pukovnika Gradimira Petrovića, kao i ranjavanje pukovnika Miće Pantelića, kapetana Dragana Stankovića, kapetana Lasla Pravde, vojnika Slobodana Bojanića, vojnika Zvezdana Arsića, kapetana Ratka Kataline, vojnika Zorana Adžića, pukovnika Ljubinka Lukića, vojnika Milenka Perića, vojnika Dragana Pantića, razvodnika Ivice Simića i Slavka Petrovića zbog toga što je na žrtve otvorena vatra kada su one bile onesposobljene za borbu;
 2. ubistva Normele Šuko i ranjavanja vojnika Dragana Kovačevića i pukovnika Dušana Kovačevića zbog toga što je na žrtve otvorena vatra u momentu kada su se nalazili u vojnom sanitetskom vozilu;
 3. fizičko maltretiranje zastavnika Gojka Vukšića, pukovnika Slavoljuba Beloševića, kapetana Milana Legena, Miroslava Čabe, Nenada Erića i Danila Beribake nakon njihovog zarobljavanja u Dobrovoljačkoj ulici,
- te da će Tužilaštvo BiH nastaviti da provodi istražne radnje s ciljem utvrđivanja identiteta direktnih počinilaca ovih radnji i drugih eventualno odgovornih lica.
15. U pogledu drugih pogibija i ranjavanja Tužilaštvo BiH je navelo da je tokom istrage utvrđeno da su ona nastala kao rezultat zakonitih radnji zbog toga što su žrtve u momentu kada je na njih otvorena vatra predstavljale zakonite mete, te zaključilo da s tim u vezi neće provoditi daljnje istražne radnje.
16. U obavještenju nije navedeno koja konkretna ubistva i ranjavanja ne predstavljaju krivično djelo, ali je u naredbi o obustavljanju istrage, između ostalog, navedeno da se istraga zbog ubistva vojnika Zdravka Tomovića obustavlja jer je njegova pogibija rezultat legitimnih radnji.
17. Apelantica Gvozdrenović je za navedenu naredbu saznala posredno putem sredstava javnog informiranja.

18. Protiv Naredbe o obustavljanju istrage broj T20 0 KTRZ 0001145 06 od 17. januara 2012. godine apelantice su podnijele pritužbe Tužilaštvu BiH u skladu s odredbom člana 216. stav 4. Zakona o krivičnom postupku BiH (u daljnjem tekstu: ZKPBiH).
19. U pritužbama su istakle da je istraga u konkretnom predmetu započela s velikim zakašnjenjem, da je vođena nestručno, a sve s ciljem da se zataškaju tragovi, odnosno ne utvrde sve potrebne relevantne činjenice koje bi dovele do optuživanja osumnjičenih lica. Navele su da je krivična prijava u ovom predmetu podnesena još 29. maja 1996. godine, a dopunjena 27. aprila 2005. godine, te da je istraga otvorena tek 2. oktobra 2006. godine. Dalje je navedeno da, s obzirom na prikupljene informacije kojima raspolažu njihove porodice, sumnjaju da je istraga stvarno trajala od 2. oktobra 2006. godine do 18. januara 2012. godine, odnosno smatraju da je u istrazi bilo velikih „rupa“ odnosno prekida, a sve zbog političkog utjecaja na Tužilaštvo BiH, kao i zbog nepostojanja stvarne volje u Tužilaštvu BiH da se na predmetu „Dobrovoljačka ulica“ radi objektivno i profesionalno. Apelantice su, nadalje, navele da ih tokom istrage ni Tužilaštvo BiH niti drugi istražni organi odnosno organi gonjenja nisu ispitali kao oštećene, iako su sve vrijeme bile dostupne na svojim adresama koje su poznate Tužilaštvu BiH. Također, apelantica Gvozdrenović je navela da ima saznanja da nisu ispitanе ni druge porodice vojnika i oficira, niti ranjeni oficiri i vojnici tadašnje JNA, kao ni brojni svjedoci, strani i domaći novinari koji su svjedoci napada na vidno obilježeno sanitetsko vozilo JNA koje se 2. maja 1992. godine kretalo od Vojne bolnice preko Skenderije prema Domu JNA s medicinskim osobljem i u kojem je smrtno stradao brat apelantice Gvozdrenović. Apelantica Tomović je navela da i ona ima saznanja da nisu ispitanе ni druge porodice vojnika i oficira, niti ranjeni oficiri i vojnici tadašnje JNA, kao ni tadašnji pripadnici snaga UN koji su pratili i osiguravali konvoj vozila koji se 3. maja 1992. godine, uz prethodni dogovor Komande JNA (generala Kukanjca) i tadašnjeg predsjednika Predsjedništva BiH Alije Izetbegovića, kretao od Komande JNA na Bistriku do Lukavice. Tako, npr. nije ispitan ni tadašnji komandant UNPROFOR-a, kanadski general MacKenzie, kao ni brojni drugi učesnici i svjedoci samog događaja. Zbog svega navedenog, apelantice se nisu mogle saglasiti sa zaključkom Tužilaštva BiH da je tokom istrage utvrđeno kako su pogibije i ranjavanja pripadnika JNA, a među njima sina apelantice Tomović i brata apelantice Gvozdrenović, nastali kao rezultat zakonitih radnji zbog toga što su žrtve u momentu kada je na njih otvorena vatra predstavljale zakonite mete, te su opisale svoja saznanja o okolnostima u kojima su stradali vojnici Zdravko Tomović i poručnik Obrad Gvozdrenović.

20. Apelantice su nakon toga podnosile urgencije Uredu glavnog tužioca zbog neodlučivanja o pritužbama. Uz apelaciju su priložene urgencije od 30. septembra 2013. godine, 28. aprila 2014. godine i 28. marta 2016. godine.
21. Punomoćnik apelantica je podnio pritužbu Uredu disciplinskog tužioca Visokog sudskog i tužilačkog vijeća Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: UDT) protiv tadašnjeg glavnog tužioca Tužilaštva BiH. Dalje, UDT je dopisom od 11. novembra 2016. godine obavijestio punomoćnika apelantica da je njegova pritužba odbačena.
22. Također, punomoćnik apelantica je 23. aprila 2015. godine podnio krivičnu prijavu protiv tadašnjeg glavnog tužioca Tužilaštva BiH i v.d. glavnog tužioca Tužilaštva BiH u vrijeme podnošenja pritužbe protiv naredbe o obustavljanju istrage (2012. godine).
23. Prema stanju spisa, Tužilaštvo BiH nikada nije odlučilo o pritužbama protiv naredbe o obustavljanju istrage od 17. januara 2012. godine, niti je apelanticama odgovoreno na urgencije.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

24. Apelantice ističu da apelacije podnose zbog toga što Tužilaštvo BiH nije završilo istragu koju vodi od 2. oktobra 2006. godine u predmetu broj T20 0 KTRZ 0001145 06 za napad na konvoj JNA u Dobrovoljačkoj ulici 3. maja 1992. godine u kojem su poginuli sin apelantice Tomović i brat apelantice Gvozdenović. Ističu da u naredbi o obustavljanju istrage nije obrazloženo zbog čega tužilac smatra da treba provoditi istragu zbog pogibije sedam lica, ranjavanja 14 lica i maltretiranja šest zarobljenih pripadnika JNA, a ne treba voditi istragu zbog preostalih 35 ubijenih vojnika (među kojima su sin apelantice Tomović i brat apelantice Gvozdenović) i starješina JNA, te druga ranjavanja i maltretiranja zarobljenih vojnika.
25. Nadalje apelantice navode da apelaciju podnose i zbog toga što nemaju nikakva saznanja o tome da li je postupljeno po naredbi Tužilaštva BiH od 17. januara 2012. godine, odnosno da li se stvarno u Tužilaštvu BiH provode istražne radnje s ciljem utvrđivanja identiteta počinitelaca, kao i zbog toga što apelantice smatraju da je trebalo riješiti njihove prigovore-pritužbe na drugi dio naredbe koji se tiče drugih pogibija i ranjavanja u istom događaju, kada su poginuli sin apelantice Tomović i brat apelantice Gvozdenović, jer apelantice ne vide zbog čega se neka ubistva i ranjavanja u istoj koloni kao posljedica istog napada smatraju nezakonitim, a neka zakonitim, odnosno da su neka ubistva i ranjavanja nastala kao rezultat nezakonitih, a neka zakonitih radnji.

26. Apelantice u apelaciji kao i u pritužbi navode da je Tužilaštvo BiH propustilo da saslušati brojne svjedoke događaja od 2. i 3. maja 1992. godine u kojima su smrtno stradali njihovi bliski srodnici, te su opisale svoja saznanja o okolnostima u kojima su stradali vojnici Tomović i Gvozdrenović.
27. Osim toga, apelantice smatraju da pravni lijek pritužba protiv naredbe o obustavljanju istrage od 17. januara 2012. godine zbog neaktivnosti Tužilaštva BiH nije djelotvoran pravni lijek jer je prošlo više od pet godina a da navedena pritužba nije ni usvojena niti odbačena, što sve govori o neaktivnosti i neefikasnosti rada Tužilaštva BiH.
28. Apelantice također smatraju da istraga u ovom predmetu nije objektivna i nepristrana jer su kao osumnjičeni po komandnoj odgovornosti bili označeni visoki funkcioneri u Bosni i Hercegovini.
29. Zbog svega navedenog apelantice smatraju da im je prekršeno pravo na zabranu mučenja, nečovječnog ili ponižavajućeg tretmana ili kazne iz člana II/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 3. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija) i pravo na privatni i porodični život iz člana II/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 8. stav 1. Evropske konvencije. Apelantica Gvozdrenović u predmetu *AP 1742/17* također navodi i povredu prava na djelotvoran pravni lijek iz člana 13. Evropske konvencije.
30. Apelantice su zbog povrede ustavnih prava tražile naknadu nematerijalne štete, i to apelantica Tomović u iznosu od 5.000 KM, a apelantica Gvozdrenović u iznosu od 3.300 KM.

b) Odgovor na apelaciju

31. Tužilaštvo BiH je u odgovoru na apelaciju broj *AP 1638/17* navelo da su protiv naredbe o obustavljanju istrage u predmetu T20 0 KTRZ 0001145 06 od 17. januara 2012. godine oštećena lica izjavila veći broj pritužbi (ukupno 21 pritužba), uključujući i apelanticu Tomović koja je pritužbu izjavila u svojstvu oštećenog lica – majke ubijenog vojnika Zdravka Tomovića. Nakon zaprimanja svih navedenih pritužbi odlukom tadašnje vršiteljice dužnosti glavnog tužioca Tužilaštva BiH formiran je tim za rad po pritužbama u spisu predmeta T20 0 KTRZ 0001145 06, čiji je krajnji cilj bio sačiniti prijedloge odluka po izjavljenim pritužbama. Nadalje, 15. augusta 2012. godine tadašnja vršiteljica dužnosti glavnog tužioca Tužilaštva BiH donijela je odluku o izmjeni odluke o formiranju tima za rad po pritužbama u predmetu T20 0 KTRZ 0001145 06. Zatim je 5. februara 2013. godine i 15. marta 2013. godine glavni tužilac Tužilaštva BiH donio odluku o izmjeni odluke o formiranju tima za rad po pritužbama u predmetu T20 0 KTRZ 0001145 06. Nakon toga je 30. decembra 2014. godine glavni tužilac Tužilaštva BiH donio odluku o formiranju tima za rad po pritužbama u predmetu T20 0 KTRZ

0001145 06, koja je izmijenjena rješenjem glavnog tužioca Tužilaštva BiH od 1. decembra 2015. godine i odlukom o izmjeni odluke o formiranju tima za rad po pritužbama u predmetu T20 0 KTRZ 0001145 06 od 1. februara 2016. godine. Tužilaštvo BiH je dalje navelo da se tim za rad po pritužbama trenutno sastoji od sedam članova koji su u prethodnom periodu održavali i održavaju redovne sastanke s ciljem ispunjavanja svojih zadataka – donošenja prijedloga odluka po svim pritužbama. U tom smislu, sastanci tima su zakazivani i održavani 12. marta 2015. godine, 29. maja 2015. godine, 10. septembra 2015. godine, 17. septembra 2015. godine, 29. septembra 2015. godine, 19. novembra 2015. godine, 26. decembra 2015. godine, 23. marta 2016. godine, 8. aprila 2016. godine, 26. aprila 2016. godine, 11. maja 2016. godine, 20. maja 2016. godine, 12. jula 2016. godine, 15. jula 2016. godine, 4. oktobra 2016. godine (odgođen), 17. februara 2017. godine, 10. aprila 2017. godine i 24. aprila 2017. godine, te 19. maja 2017. godine (dan pisanja odgovora), ali tim za rješavanje po pritužbama još uvijek nije donio konačni prijedlog odluke, te vršiteljica dužnosti glavnog tužioca nije donijela odluku. Pri tome, Tužilaštvo BiH je ukazalo da odredbama ZKPBiH nije propisan rok za rješavanje po pritužbama, te da se radi o obimnom i složenom krivičnom predmetu.

32. Umjesto odgovora na apelaciju broj *AP 1742/17* Tužilaštvo BiH je obavijestilo Ustavni sud da ostaje pri odgovoru koji je dostavljen kao odgovor na apelaciju *AP 1638/17* (apelantica Bogdana Tomović), i to u svim dostavljenim navodima. Također je napomenuto da još uvijek nije donesena tužilačka odluka po izjavljenim pritužbama u ovom predmetu.

V. Relevantni propisi

33. **Zakon o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine** („Službeni glasnik BiH“ br. 3/03, 32/03, 36/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 76/06, 29/07, 32/07, 53/07, 76/07, 15/08, 58/08, 12/09, 16/09, 93/09 i 72/13) u relevantnom dijelu glasi:

Član 216.

Naredba o sprovođenju istrage

- (1) *Tužitelj naređuje sprovođenje istrage ako postoje osnovi sumnje da je izvršeno krivično djelo.*
- (2) *O sprovođenju istrage donosi se naredba, koja sadrži: podatke o učinitelju krivičnog djela ukoliko su poznati, opis djela iz kojeg proizilaze zakonska obilježja krivičnog djela, zakonski naziv krivičnog djela, okolnosti koje potvrđuju osnovne sumnje za sprovođenje istrage i postojeće dokaze. U naredbi Tužitelj će navesti koje okolnosti treba istražiti i koje istražne radnje treba poduzeti.*

(3) *Tužitelj donosi naredbu da se istraga neće provoditi ako je iz prijave i pratećih spisa očigledno da prijavljeno djelo nije krivično djelo, ako ne postoje osnovi sumnje da je prijavljena osoba učinila krivično djelo, ako je nastupila zastarjelost ili je djelo obuhvaćeno amnestijom ili pomilovanjem ili ako postoje druge okolnosti koje isključuju krivično gonjenje.*

(4) *O nesprovođenju istrage, kao i o razlozima za to, Tužitelj će obavijestiti oštećenog i podnositelja prijave u roku od tri dana. Oštećeni i podnositelj prijave imaju pravo podnijeti pritužbu u roku od osam dana uredu Tužitelja.*

Član 224.

Obustava istrage

(1) *Tužilac će naredbom obustaviti istragu ukoliko se ustanovi da:*

- a) djelo koje je učinio osumnjičeni nije krivično djelo,*
- b) postoje okolnosti koje isključuju krivičnu odgovornost osumnjičenog osim u slučaju iz člana 206. ovog zakona,*
- c) nema dovoljno dokaza da je osumnjičeni učinio krivično djelo,*
- d) je djelo obuhvaćeno amnestijom, pomilovanjem ili zastarom, ili postoje druge smetnje koje isključuju krivično gonjenje.*

(2) *O obustavi istrage kao i o razlozima za obustavu istrage tužilac će u pismenoj formi obavijestiti oštećenog koji ima prava predviđena članom 216. ovog zakona kao i osumnjičenog ako je ispitan i lice koje je prijavilo krivično djelo.*

(3) *Tužilac, u slučajevima iz stava (1) tačke c) ovog člana, može ponovo otvoriti istragu ako se dobiju nove činjenice i okolnosti koje ukazuju da postoje osnovi sumnje da je osumnjičeni učinio krivično djelo.*

VI. Dopustivost

34. U skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

35. U skladu sa članom 18. stav (1) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome osporava, iscrpljeni svi djelotvorni pravni

lijekovi mogući prema zakonu i ako je podnesena u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku koji je koristio.

36. Prema mišljenju Ustavnog suda, iz navoda apelacije proizlazi da apelantice pokreću pitanje (ne)djelotvornosti istrage.
37. Shodno navedenom, Ustavni sud zapaža da apelantice predmetnom apelacijom zapravo ne osporavaju meritornu odluku – presudu bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini koja bi, u smislu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, mogla biti predmet osporavanja pred Ustavnim sudom, pa se postavlja pitanje dopustivosti predmetne apelacije.
38. U vezi s tim, Ustavni sud ukazuje da, u skladu sa članom 18. stav (2) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može izuzetno razmatrati apelaciju i kada nema odluke nadležnog suda, ukoliko apelacija ukazuje na ozbiljna kršenja prava i osnovnih sloboda koje štiti Ustav ili međunarodni dokumenti koji se primjenjuju u Bosni i Hercegovini.
39. S obzirom na to, Ustavni sud, slijedeći svoju dosadašnju praksu u predmetima koji su pokretali slična pitanja u kontekstu kršenja prava koja su zaštićena čl. II/3.a) i b) Ustava Bosne i Hercegovine i čl. 2. i 3. Evropske konvencije, a u kontekstu člana 18. stav (2) Pravila Ustavnog suda, smatra da u konkretnom slučaju postoji njegova nadležnost (vidi Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu broj *AP 3950/16* od 15. februara 2017. godine, dostupna na www.ustavisud.ba).
40. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 18. st. (3) i (4) Pravila Ustavnog suda, zato što nije očigledno (*prima facie*) neosnovana, niti postoji neki drugi formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva.

VII. Meritum

41. Apelantice tvrde da su im zbog nedjelotvornosti istrage Tužilaštva BiH o ubistvima njihovih bliskih srodnika prekršena prava iz člana II/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 3. Evropske konvencije, člana II/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 8. stav 1. Evropske konvencije. Apelantica Gvozdrenović navodi i povredu prava na djelotvoran pravni lijek iz člana 13. Evropske konvencije.

Zabrana podvrgavanja nehumanom postupku

42. Član II/3. Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

b) Pravo lica da ne bude podvrgnuto mučenju, niti nečovječnom ili ponižavajućem tretmanu ili kazni.

43. Član 3. Evropske konvencije glasi:

Niko ne smije biti podvrgnut mučenju ili nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju.

44. Imajući u vidu navode iz predmetne apelacije, postavlja se pitanje da li se patnja koja je nametnuta apelanticama zbog toga što istraga Tužilaštva BiH o smrti njihovih najbližih srodnika traje dugi niz godina i za koju one tvrde da nije djelotvorna može smatrati torturom, nehumanim ili ponižavajućim postupanjem ili kaznom, što je zabranjeno članom 3. Evropske konvencije.

45. U vezi s tim, Ustavni sud prvenstveno ukazuje da član 3. Evropske konvencije štiti neke od najosnovnijih vrijednosti demokratskog društva. To je jedno od „apsolutnih prava“ Evropske konvencije od čijeg poštovanja države nikada ne mogu odstupati, čak ni u vrijeme rata.

46. U pogledu procesnih jamstava državi koje nameće član 3. Evropske konvencije, zabrana mučenja i nehumanog postupanja nameće državi obavezu da djelotvorno istraži sve tvrdnje o takvom postupanju i da, prema potrebi, krivično goni navodne počiniocce. Ta odgovornost je dio pozitivnih obaveza države prema Evropskoj konvenciji, odnosno obaveze državnih vlasti da preduzmu korake ili mjere da zaštite prava pojedinaca prema Evropskoj konvenciji. Osnov za takvo nametanje može se naći u članu 1. Evropske konvencije, kojim se od visokih strana ugovornica zahtijeva da svakom u svojoj nadležnosti jamče prava i slobode određene u Evropskoj konvenciji. Pozitivne obaveze se također zasnivaju na principu da prava prema Evropskoj konvenciji moraju biti praktična i djelotvorna, a ne teoretska i iluzorna. Evropski sud za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Evropski sud) u mnogim je slučajevima utvrdio procesnu povredu člana 3. Evropske konvencije iako nije bilo moguće dokazati da je zaista došlo do lošeg postupanja (vidi Evropski sud, *Kmetty protiv Mađarske*, presuda od 16. decembra 2003. godine, st. 38-43).

47. Ustavni sud podsjeća da nehuman tretman mora imati minimalan stepen jačine ukoliko se svrstava u okvir člana 3. Evropske konvencije. Procjena ovog minimuma je, prema prirodi stvari, relativna. Ona zavisi od svih okolnosti predmeta, kao što su priroda i sadržaj postupka, njegovo trajanje i njegove fizičke i mentalne posljedice, a u nekim slučajevima i spol, starosna dob i zdravstveno stanje žrtve (vidi Evropski sud, *Irska protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 18. januara 1978. godine, serija A, broj 25, str. 65, stav 162). U pogledu ponašanja organa vlasti, posebni faktori koji se uzimaju u obzir su: ponašanje organa vlasti nakon relevantnog

događaja, mjera do koje je proveden postupak u vezi s događajem (vidi Evropski sud, *Çakici protiv Turske*, presuda od 10. maja 2001. godine, Odluke i izvještaji 2001. IV, stav 156; Dom za ljudska prava, predmet broj CH/99/2150, *Unković protiv Federacije Bosne i Hercegovine*, odluka od 10. maja 2002. godine, st. 111-119).

48. Također, Ustavni sud podsjeća na vlastitu praksu u predmetu broj *AP 143/04* od 23. septembra 2005. godine u kojem je istakao da činjenica da vlasti nisu pokrenule službenu istragu o nestanku i nasilnoj smrti članova porodica apelanata i nisu apelantima dostavile informacije o tome apelante ne može ostaviti ravnodušnim, tj. kod njih mora izazvati „osjećanje straha, snažnog nemira i inferiornosti, koje je u stanju da žrtvu ponizi ili degradira“, što predstavlja nehumano postupanje koje je zabranjeno članom 3. Evropske konvencije. U navedenoj odluci Ustavni sud je dalje naglasio da su nadležni organi u Bosni i Hercegovini i entitetima bili obavezni da preduzmu razumne korake kako bi se pokušale prikupiti informacije koje se odnose na okolnosti nasilne smrti članova porodica apelanata, što u prvom redu podrazumijeva otkrivanje lica odgovornih za nasilnu smrt članova porodica apelanata i njihovo kažnjavanje u skladu sa zakonom. Međutim, nadležne vlasti su u periodu dugom skoro deset godina propustile da preduzmu razumne korake s ciljem otkrivanja lica odgovornih za smrt članova porodica apelanata, te informiranja apelanata o preduzetim mjerama. U navedenom predmetu Ustavni sud je vidio i propust u neizvršavanju pozitivne obaveze države i entiteta, koja se sastoji u preduzimanju razumnih koraka s ciljem provođenja nepristrane istrage povodom nasilne smrti članova porodica apelanata, što je dovelo do povrede prava iz člana 3. Evropske konvencije.
49. U vezi s tim, Ustavni sud zapaža da, proceduralno, pozitivna obaveza države, prema članu II/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine i članu 3. Evropske konvencije, zahtijeva od državnih organa da iskoriste sve mogućnosti i preduzmu sve razumno ostvarive korake kako bi utvrdili identitet počinitelaca, te ih priveli pravdi. Država nema i ne može imati apsolutnu obavezu da ostvari cilj za koji se može ispostaviti da je neostvariv.
50. U konkretnom slučaju, polazeći od pozitivne obaveze države da, prema članu 3. Evropske konvencije, djelotvorno istraži predmetni slučaj i da, prema potrebi, krivično goni navodne počinioce, Ustavni sud, prije svega, primjećuje da se istraga vodila za događaj od 3. maja 1992. godine, pri čemu apelantica Gvozdenović smatra da je ovom istragom trebao biti obuhvaćen i događaj od 2. maja 1992. godine u kojem je izgubio život njen brat, budući da su oba događaja obuhvaćena istom krivičnom prijavom, zbog postojanja sumnje da je počinjeno krivično djelo ratni zločin. U vezi s tim, Ustavni sud zapaža da Tužilaštvo BiH nije osporilo da obje apelantice imaju status oštećenog lica u ovom predmetu. Krivična prijava za ove događaje (od 3. maja

1992. godine) podnesena je 29. maja 1996. godine, dopunjena 27. aprila 2005. godine (i za događaje od 2. maja 1992. godine). Tužilaštvo BiH je predmet primilo od Okružnog tužilaštva Istočno Sarajevo, a istraga u vezi s navedenim događajem, napad na konvoj JNA u Sarajevu u Dobrovoljačkoj ulici 3. maja 1992. godine u kojem je ubijen sin apelantice Tomović, otvorena je 2. oktobra 2006. godine, tj. 14 godina nakon kritičnog događaja. S tim u vezi, Ustavni sud zapaža da je Evropski sud u više svojih predmeta protiv Bosne i Hercegovine u kojima je ispitivao navode aplikanata da nije bilo efikasne istrage o nestanku i smrti njihovih bliskih srodnika uzeo u obzir samo period nakon 2005. godine kada je nakon formiranja Odjela za ratne zločine pri Sudu Bosne i Hercegovine osposobljen domaći pravni sistem za rad na predmetima koji se odnose na teške povrede međunarodnog humanitarnog prava (vidi *Palić protiv Bosne i Hercegovine*, Presuda broj 4704/04 od 15. februara 2011, tačka 70).

51. Nadalje, s obzirom na težinu krivičnog djela i vrijeme koje je proteklo od trenutka kada je počinjeno, očigledno je da je otežano prikupljanje dokaza kojim bi bile potkrijepljene osnove sumnje da su neka lica počinila krivično djelo, što je inače karakteristično za sve predmete ratnih zločina. Dakle, u konkretnom slučaju radi se o izuzetno složenom predmetu kako u pogledu činjeničnih tako i u pogledu pravnih pitanja.

52. Ustavni sud dalje zapaža da je u odgovoru na apelaciju Tužilaštvo BiH ukazalo da su protiv naredbe o obustavljanju istrage od 17. januara 2012. godine oštećena lica izjavila veći broj pritužbi (ukupno 21 pritužba), uključujući i apelantice, da je u Tužilaštvu BiH formiran tim za rad na navedenim pritužbama, da je od tada do 16. februara 2016. godine doneseno više odluka koje su se ticale personalnog sastava tima (ukupno šest odluka), da je tim od 18. marta 2015. godine do 19. maja 2017. godine (dan pisanja odgovora) održao osamnaest sastanaka s ciljem donošenja prijedloga odluka po svim pritužbama, te ukazao na složenost predmeta i da odredbama ZKPBiH nije propisan rok za rješavanje pritužbi. U vezi s tim, Ustavni sud podsjeća i na stav Evropskog suda u odluci *Stjepanović i dr. protiv Bosne i Hercegovine* od 16. decembra 2014. godine, tačke 28. i 29 (u kojoj je Evropski sud ispitivao navode aplikanata da nije bilo efikasne istrage o nestanku i smrti njihovog sina) prema kojem je standard ekspeditivnosti u takvim predmetima mnogo drugačiji od standarda koji se primjenjuje na nedavne događaje kod kojih vrijeme često ima suštinski značaj za očuvanje važnih dokaza. Također, Evropski sud je u citiranoj odluci naglasio značaj okolnosti koje su vladale u Bosni i Hercegovini (ocjenjujući da je domaći pravni sistem tek 2005. godine, nakon formiranja Odjela za ratne zločine pri Sudu Bosne i Hercegovine, osposobljen da rješava slučajeve teških povreda međunarodnog humanitarnog prava), te velik broj predmeta ratnih zločina pred domaćim sudovima pri procjeni

poštovanja minimalnih standarda prava na pravično suđenje. Evropski sud je ukazao da su 2008. godine domaći organi vlasti usvojili Državnu strategiju za rad na predmetima ratnih zločina koja pruža sistematski pristup rješavanju problema velikog broja neriješenih predmeta ratnih zločina, kojoj je jedan od ciljeva da se najsloženiji predmeti i predmeti od najvećeg prioriteta procesuiraju u roku od sedam godina (odnosno do kraja 2015. godine), a ostali predmeti ratnih zločina u roku od petnaest godina (odnosno do kraja 2023. godine), te da je Evropski sud u predmetu *Palić protiv Bosne i Hercegovine* ocijenio da su ti rokovi razumni (vidi, *op. cit. Palić protiv Bosne i Hercegovine*, tačka 51).

53. Međutim, sve navedeno ne može se tumačiti kao otvaranje mogućnosti Tužilaštvu BiH da istragu može voditi neograničeno dugo, jer bi to bilo suprotno pozitivnoj obavezi države da, prema članu II/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine i članu 3. Evropske konvencije, provede djelotvornu istragu povodom smrti bliskih srodnika apelantica u kritičnim događajima od 2. i 3. maja 1992. godine. S tim u vezi, Ustavni sud, rukovodeći se standardima uspostavljenim u citiranom predmetu *Stjepanović i dr. protiv Bosne i Hercegovine*, zapaža da je istraga u konkretnom predmetu otvorena 2006. godine, dakle nedugo nakon što je pravni sistem u Bosni i Hercegovini osposobljen za rad na toj vrsti predmeta (2005. godina) i nakon što je krivična prijava dopunjena, te da je Tužilaštvo BiH nakon šest godina, u januaru 2012. godine, donijelo naredbu o obustavi istrage u kojoj je navedeno da je tokom istrage utvrđeno da su pogibije i ranjavanja određenog broja lica nastali kao rezultat zakonitih radnji zbog toga što su žrtve u momentu kada je na njih otvorena vatra predstavljale zakonite mete, te zaključilo da s tim u vezi neće provoditi daljnje istražne radnje. U obavještenju koje je poslano apelantici Tomović, a za koje je apelantica Gvozdenović saznala posredno, nije poimenično navedeno na koje smrti i ranjavanja se taj zaključak odnosi.
54. Ustavni sud dalje zapaža da su apelantice protiv navedene naredbe podnijele pritužbe, jedino pravno sredstvo koje su mogle koristiti, o kojima, prema stanju spisu, do danas nije odlučeno, dakle ni nakon šest godina. U vezi s tim, Ustavni sud zapaža da su tačni navodi iz odgovora Tužilaštva da odredbama ZKPBiH nije propisan rok za rješavanje po pritužbama, međutim, to ni u kojem slučaju ne znači da Tužilaštvo ima „neograničen“ rok za odlučivanje o tim pritužbama. Štaviše, iz stipulacije odredbi ZKP, član 224 (obustava istrage) u vezi sa članom 216 (naredba o provođenju istrage), proizlazi intencija zakonodavca da se predmetni postupak što prije okonča (s obzirom na rokove vezane za donošenje naredbe o neprovođenju istrage – obavješćavanje oštećenog u roku od tri dana, odnosno podnošenje pritužbe u roku od osam dana), osobito imajući u vidu ovlaštenje tužioca da, u smislu člana 224. stav 3. ZKPBiH, može ponovo otvoriti

istragu ako se dobiju nove činjenice i okolnosti koje ukazuju da postoje osnovi sumnje da je osumnjičeni učinio krivično djelo. Nadalje, Ustavni sud zapaža da je, nakon što su podnesene pritužbe apelantica, Tužilaštvo BiH donijelo niz odluka kojima je mijenjalo personalni sastav tima za odlučivanje o navedenim pritužbama i da je održalo osamnaest sastanaka, ali o pritužbama apelantica, kao i ostalih oštećenih, nije odlučeno, niti je na bilo koji način u odgovoru na apelaciju ukazano da Tužilaštvo BiH (osim izmjene personalnog sastava i održavanja sjednica) provodi konkretne radnje s ciljem utvrđivanja osnovanosti navoda koje su apelantice i ostali oštećeni istakli u svojim pritužbama, posebno imajući u vidu da su apelantice u svojim prigovorima iznijele konkretne navode u pogledu saslušanja određenih lica u svojstvu svjedoka, a iz činjenica predmeta nije evidentno da je Tužilaštvo BiH na bilo koji način informiralo apelantice o preduzetim mjerama u smislu pozitivne obaveze javne vlasti prema članu II/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine i članu 3. Evropske konvencije. Osim toga, činjenica da Tužilaštvo BiH ni nakon šest godina nije uspjelo razmotriti pritužbe oštećenih i spis predmeta, te utvrditi da li je tužilačka odluka od 17. januara 2012. godine da se obustavi istraga bila pravilna, i o svojoj odluci obavijestiti oštećene, u svakom slučaju pojačava kod apelantica osjećanje snažnog nemira i inferiornosti, koje je u stanju da žrtvu ponizi ili degradira.

55. Na osnovu navedenog, uzimajući u obzir konkretne okolnosti slučaja, posebno činjenicu da o pritužbama apelantica protiv naredbe o obustavi istrage od 17. januara 2012. godine u predmetu koji se tiče događaja od 2. i 3. maja 1992. godine u kojima su izgubili život bliski srodnici apelantica nije odlučeno ni nakon šest godina, za koje vrijeme se Tužilaštvo BiH prvenstveno bavilo organizacionim pitanjima vezanim za rad po navedenim pritužbama, a ne utvrđivanjem osnovanosti navoda apelantica i ostalih oštećenih iznesenih u pritužbama, čime je dovelo u pitanje svoju ozbiljnost i posvećenost u radu na ovom predmetu, Ustavni sud smatra da Tužilaštvo BiH nije ispunilo svoju obavezu u pogledu člana II/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 3. Evropske konvencije.
56. Što se tiče nezavisnosti istrage, Ustavni sud primjećuje da navodi apelantica da istraga u ovom predmetu nije objektivna i nepristrana zbog toga što su kao osumnjičeni po komandnoj odgovornosti bili označeni visoki funkcioneri u Bosni i Hercegovini više upućuju na generalno nezadovoljstvo radom Tužilaštva BiH u vezi s provođenjem istrage, zbog samog načina rada i odnosa prema apelanticama i predmetu, pa se Ustavni sud nije bavio tim pitanjem.
57. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud zaključuje da su povrijeđeni član II/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine i član 3. Evropske konvencije.

Pitanje naknade nematerijalne štete

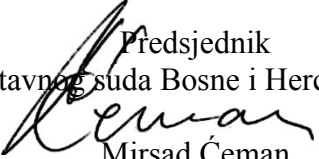
58. Apelantice su zbog povrede ustavnih prava tražile naknadu nematerijalne štete. U skladu sa članom 74. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može odrediti naknadu za nematerijalnu štetu. Ustavni sud podsjeća na to da, za razliku od postupka pred redovnim sudovima, naknadu nematerijalne štete određuje u posebnim slučajevima kršenja zagarantiranih ljudskih prava i osnovnih sloboda.
59. S obzirom na odluku u ovom predmetu i vodeći se principima pravičnosti, Ustavni sud smatra da apelanticama treba na ime naknade nematerijalne štete isplatiti iznos od po 1.000,00 KM. Ovu naknadu je dužno platiti Vijeće ministara Bosne i Hercegovine u roku od tri mjeseca od dana dostavljanja ove odluke uz obavezu da nakon isteka tog roka plati apelanticama zakonsku zateznu kamatu na eventualno neisplaćeni iznos ili dio iznosa naknade određene ovom odlukom. Ova odluka Ustavnog suda u dijelu koji se odnosi na naknadu nematerijalne štete predstavlja izvršnu ispravu.

Ostali navodi

60. S obzirom na zaključak Ustavnog suda u pogledu povrede prava iz člana II/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 3. Evropske konvencije, Ustavni sud smatra da nije neophodno posebno razmatrati ostale navode iz apelacija.

VIII. Zaključak

61. Ustavni sud, ne ulazeći u pitanje opravdanosti donošenja naredbe o obustavljanju istrage i pritužbi na tu naredbu, zaključuje da postoji kršenje prava iz člana II/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 3. Evropske konvencije jer nadležno tužilaštvo u predmetu koji se tiče istrage smrti bliskih srodnika apelantica ni nakon šest godina nije odlučilo o pritužbama apelantica protiv naredbe o obustavljanju istrage u tom predmetu, a pri tome nije ponudilo niti jedan razlog koji bi se mogao smatrati razumnim i opravdanim za dugo trajanje konkretnog postupka.
62. Na osnovu člana 59. st. (1) i (2) i člana 74. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.
63. Prema članu VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine

Mirsad Ćeman